

Članak Juliana Braithwaitea, direktora komunikacija OHR-a: "Reforma Javnog RTV sistema je neizbježna"

Javnom radiotelevizijskom sistemu Bosne i Hercegovine potrebna je sveobuhvatna reforma ukoliko želimo izbjeći finansijski krah i ispuniti uslove za evropsku integraciju. Međutim, ovoga puta odluka o tome kako i da li uopšte sprovesti potrebne reforme s pravom leži na institucijama same Bosne i Hercegovine?

Većina građana je vjerovatno zbunjena žustrom i ponekada neodmjerenom debatom o tome šta nije u redu sa sistemom javnog emitovanja u BiH, i šta treba učiniti da bi se on popravio.

Zašto je javna radio-televizija toliko važna? Dio odgovora nalazi se u ulozi koju je stari državni sistem emitovanja u igrao u raspadu SFRJ. Dijelovi tog sistema korišteni su za podrivanje države a u najgorem slučaju u svrhe etničke propagande, da se raspiri mržnja i stvori atmosfera straha. Oni su direktno doprinijeli stvaranju okolnosti u kojima je postalo moguće da komšija počini najstrašnije zločine nad komšijom; okolnosti u kojima je pripadnost pogrešnoj naciji značila smrtnu kaznu. Žrtve ovog agresivnog govora mržnje bili su nevini civili svih nacionalnosti.

Osigurati da se ovo više nikada ne dogodi jedan je od prioriteta međunarodne zajednice još od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma 1995. godine. A javni rtv sistem u BiH je postigao značajan napredak od vremena rata. RTRS se veoma razlikuje od televizije sa Pala. Zaustavljena je direktna i formalna politička kontrola nad uređivačkom politikom. Dva entitetska javna emitara u BiH te jedan javni

emiter na državnom nivou sada su dijelovi sistema koji obuhvata cijelu zemlju, Javnog rtv sistema (PBS). U Daytonu se navodi da BiH mora imati institucije koje štite teritorijalni integritet i međunarodni suverenitet zemlje. Jasno je da je važan dio toga upravo sistem javnog emitovanja za cijelu zemlju, u kome tri javna emitera efikasno sarađuju.

No zašto je onda ovom sistemu, osam godina nakon Daytonu, i dalje potrebna reforma? Razlog je jednostavan: pokazalo se da je PBS finansijski i strukturalno neodrživ i da će doživjeti krah ukoliko se ništa ne uradi. Ukratko, PBS troši novac koji nema, što je rezultiralo milionskim dugovima. Već se vodilo dosta burnih debata o tome ko je za to odgovoran. Ali ono što je sada najvažnije je kako izvući PBS iz ovakve finansijske situacije. I zato je potrebna reforma. Jer loše rukovođenje vjerovatno nije osnovni razlog za finansijsku krizu u PBS-u. Pravi razlozi su strukturalne prirode: nedostatak efikasnog regulatornog režima kojim bi se osigurao odgovoran finansijski menadžment; neefikasna, nesrazmjerna i zastarjela interna struktura koja guta novac poreskih obveznika; te javni sistem finansiranja zasnovan na pretplati, koji ne funkcioniše kao što bi trebalo.

Ko bi trebao biti odgovoran za rješavanje ovog stanja? Neki tvrde da bi to trebala biti međunarodna zajednica, ili iz razloga što je to prvenstveno bila naša greška ili zbog toga što se BiH ne može povjeriti rješavanje takvih osjetljivih pitanja. Međunarodna zajednica je nesumnjivo spremna pružiti svoju pomoć; pružiti savjete i obezbijediti pomoć. Ali sada odluku o tome kako i da li da se zaista sprovedu reforme trebaju donijeti same institucije BiH, a ne međunarodna zajednica.

Dozvolite mi da objasnim zašto je to tako. Upravo zbog činjenice da je od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma prošlo osam godina, i da međunarodna zajednica treba prenijeti – i prenosi – više odgovornosti na domaće bh. institucije. Postojala su vremena kada se ovim institucijama nije moglo

povjeriti stvaranje kao i zaštita jednog nezavisnog javnog radio-televizijskog sistema za cijelu BiH; i kada je bilo ispravno da međunarodna zajednica preuzme odgovornost. Ti su dani prošli. Neki još uvijek nisu sigurni da li se institucijama BiH može povjeriti proces reformi. Ali sigurno je da za međunarodnu zajednicu ne može biti odgovarajuće da im uskrati to povjerenje, i da radi umjesto njih.

Takođe, postoji još jedan razlog. Reforma Javnog radio-televizijskog servisa – PBS predstavlja prioritet za proces evropskih integracija. Brisel je jasno stavio do znanja da ukoliko organi vlasti BiH žele da pokažu da su ozbiljni kada je u pitanju provođenje reformi potrebnih za evropske integracije, oni će sami morati da implementiraju ove reforme. Ukoliko ove reforme prepuste OHR-u, neće položiti test. BiH ne može ući u Evropu preko OHR-a.

Dakle, šta ovo znači u praksi? Evropska unija očekuje od BiH da uspostavi održiv javni radio-televizijski sistem, koji će biti nezavisan u finansijskom pogledu i pogledu uređivačke politike. Niko ne smatra da je postojeći sistem održiv u dugoročnom periodu. Sada domaće vlasti BiH treba da razmotre kako, i da li da provedu potrebne reforme. Svakako iste mogu odlučiti da to ne urade; isto tako kao što bi mogle odlučiti da se ne pridruže Evropskoj uniji.

Ali ukoliko zaista žele izvršiti reformu PBS-a, međunarodna zajednica je spremna da pruži svoju pomoć. OHR je obezbijedio prijedloge reformskih zakona koji se trebaju razmotriti. Takođe i BBC je obezbijedio profesionalni konsultantski tim s ciljem pružanja savjeta PBS-u u vezi sa tim kako PBS može modernizovati svoju strukturu i postati efikasniji. A Evropska komisija je spremna dati mišljenje da li predložene reforme ispunjavaju zahtjeve procesa evropskih integracija prije nego se iste konačno usvoje.

Niko neće primorati BiH da provede ove reforme. Tri vlade će odlučiti o bilo kojoj zakonodavnoj reformi. A svako interno

smanjenje troškova i restrukturisanje će biti pitanje o kome će odlučiti Upravni odbori tri emitera. Ukoliko žele naš savjet i našu pomoć, mi stojimo na raspolaganju. Ukoliko to ne žele, mogu samostalno riješiti ove probleme. Izbor je njihov.

Naznake su da su se oni opredijelili za reformu. Ali svi mi znamo da lijepe riječi, pa čak i dobre namjere ne znače mnogo. Na kraju, samo su konkretna djela bitna.

Julian Braithwaite

Director of Communications

OHR